

VEDLEGG

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/635-

01. mars 2021

Representantforslag 104 S (2020–2021) fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Gisle Meininger Saudland og Sylvi Listhaug om å sikre rettigheter til dagpenger og sykepenger i tråd med forventet pensjonsalder i pensjonsreformen

Innledning

Jeg viser til brev av 12. februar 2021 der arbeids- og sosialkomiteen ber om min vurdering av forslag i dokument 8:104 S (2020–2021) fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Gisle Meininger Saudland og Sylvi Listhaug om å sikre rettigheter til dagpenger og sykepenger i tråd med forventet pensjonsalder i pensjonsreformen.

Arbeids- og sosialkomiteen ber om en vurdering av følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre rett til dagpenger og sykepenger for alderskull som står i arbeid og omfattes av pensjonsreformen, frem til fylte 72 år.»

Forslagsstillerne viser til at pensjonsreformen legger til grunn at kommende seniorer er forventet å arbeide lenger enn dagens seniorer, samtidig som øvre aldersgrense for rett til dagpenger og sykepenger er holdt uendret. Før jeg kommer med min vurdering av forslaget, vil jeg først gjøre rede for regelverket for dagpenger og sykepenger for eldre arbeidstakere. Jeg vil også redegjøre for levealdersjusteringen som ble innført med pensjonsreformen, og effekten denne har for ulike årskull.

Gjeldende regelverk

Formålet med dagpenger under arbeidsløshet er å gi delvis dekning for bortfall av arbeidsinntekt ved arbeidsløshet. Retten til dagpenger faller bort når medlemmet fyller 67 år. Formålet med sykepenger er å gi kompensasjon for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive medlemmer som er arbeidsuføre på grunn av sykdom eller skade. Det ytes ikke sykepenger for personer over 70 år. For personer mellom 67 og 70 år ytes sykepenger i inntil 60 sykepengedager (12 uker). For personer under 67 år ytes sykepenger i inntil 260 dager (52 uker). Aldersgrensene har vært uendret siden pensjonsreformen ble innført fra 2011.

Pensjonsreformen innbar blant annet endringer i når en kan ta ut alderspensjon fra folketrygden. Alderspensjon kan tas ut fra 62 år, forutsatt at man har tilstrekkelig opptjening (inkludert eventuell ny AFP) til at pensjonsnivået ved 67 år minst tilsvarer minste pensjonsnivå. Fra 67 år har alle en ubetinget rett til å ta ut alderspensjon. Alderspensjon fra folketrygden kan tas ut fleksibelt fram til fylte 75 år. Uttaksreglene er nøytrale, som innebærer at årlig pensjon blir høyere jo senere den tas ut. All pensjongivende inntekt gir økt opptjening til pensjon, fram til fylte 75 år. Alderspensjon kan fritt kombineres med arbeid, og det er heller ingen avkorting av dagpenger eller sykepenger mot alderspensjon fra folketrygden.

Fra 2011 er det innført levealdersjustering av alderspensjon. Levealdersjustering innebærer at alderspensjonen blir justert etter forventet levealder for hvert enkelt årskull. Dersom levealderen i befolkningen fortsetter å øke, vil levealdersjusteringen føre til at yngre årskull får noe lavere alderspensjon ved en gitt uttaksalder. Den enkelte kan kompensere for dette ved å fortsette lenger i arbeid og utsette uttaket av pensjon. 1954-kullet, som fyller 67 år i 2021, må stå i arbeid til om lag 68 år og 2 måneder for å kompensere for effekten av levealdersjusteringen. 1963-kullet, som er det første årskullet som fullt ut er omfattet av nye opptjeningsregler, må stå i arbeid til om lag 69 og et halvt år for å kompensere for effekten av levealdersjusteringen. 1985-kullet, som fyller 67 år i 2052, vil måtte stå i arbeid til om lag 72 år for å kompensere for effekten av levealdersjusteringen.

Vurdering

Etter pensjonsreformen har sysselsettingen blant eldre økt, spesielt har avgangsalderen økt blant de som arbeider i privat sektor med AFP-avtale. Det har også vært en økning i avgangsalderen i offentlig sektor. I privat sektor uten AFP-avtale, hvor en før pensjonsreformen i utgangspunktet måtte stå i arbeid til 67 år før en kunne ta ut pensjon, har det imidlertid vært en liten nedgang i gjennomsnittlig avgangsalder. Dette må ses i sammenheng med at mange i denne gruppen etter pensjonsreformen har fått mulighet til tidlig pensjonering. Variasjonen i pensjoneringsadferden har økt; noen velger tidlig uttak og avgang, mens andre velger å stå i arbeid utover 67 år og vil dermed kompensere for hele eller deler av effekten av levealdersjusteringen.

Formålet med alderspensjon er å sikre inntekt for personer i alderdommen og å legge til rette for en fleksibel og gradvis overgang fra arbeid til pensjon. Med gjeldende regelverk vil øvrige inntektssikringsordninger i folketrygden kunne ytes fram til det foreligger en ubetinget rett til uttak av alderspensjon (67 år), og alle som ikke er i stand til å forsørge seg selv gjennom

eget arbeid er dermed sikret inntekt. Rett til tidlig uttak av alderspensjon begrenser heller ikke den enkeltes rett til sykepenger og dagpenger, og mange vil dermed kunne ha en dobbel inntektssikring mot slutten av arbeidslivet som medfører at en fram til fylte 67 år slipper å tære på egen pensjonsbeholdning dersom en rammes av sykdom eller arbeidsledighet. Mottak av dagpenger og sykepenger etter fylte 62 år innebærer også at den enkelte tjener opp ytterligere pensjonsrettigheter.

Aldersgrensene i de øvrige folketrygdytelsene har sin bakgrunn i det gamle alderspensjons-systemet hvor det var én allmenn pensjonsalder. I et system som åpner for fleksibelt uttak av alderspensjon vil behovet for inntektssikring ved bortfall av arbeidsinntekt variere i langt større grad. Personer som står i arbeid utover 62 år kan både ha behov for – og forventninger om – inntektssikring utover alderspensjon fra folketrygden. En vurdering av arbeidsdelingen mellom folketrygdens alderspensjon og øvrige livsoppholdsytelser innebærer avveininger av til dels motstridende hensyn. Gevinsten av å utsette uttak av alderspensjon med ett år anslås til om lag 7,5 prosent høyere årlig pensjonsytelse (avhengig av individuelle forhold som opptjeningsgrunnlag, fødselsår og alder for uttak). En person som ellers ville hatt avgang fra arbeidslivet og startet uttak av alderspensjon ved 62 år, vil altså få om lag 15 prosent høyere alderspensjon per år dersom vedkommende får innvilget dagpenger ved 62 år og utsetter uttaket av alderspensjon fram til dagpengeperioden på to år utløper.

Det er viktig at inntektssikringsordningene støtter oppunder arbeidslinja, og at øvre aldersgrense for mottak av disse ytelsene ikke er høyere enn det som er en vanlig avgangsalder fra arbeidslivet. Foreløpig står mindretall i arbeid til 67 år, og det vil etter min vurdering være for tidlig å øke aldersgrensene nå. Jeg er imidlertid enig med forslagsstillerne i at gjeldende aldersgrenser kan framstå som urimelig lave dersom yngre årskull står vesentlig lenger i arbeid enn dagens seniorer.

Eventuelle endringer i aldersgrensene i folketrygden vil kunne gi betydelige budsjett-konsekvenser, og betydelige utslag for den enkeltes pensjonsnivå. Slike endringer krever derfor en grundig utredning. Regjeringen har nedsatt et utvalg som skal evaluere pensjonsreformen. I utvalgets mandat heter det at utvalget «(...) skal vurdere aldersgrensene i pensjonssystemet i sammenheng med en vurdering av aldersgrensene i øvrige inntektssikringsordninger og utviklingen i alderen hvor det er vanlig å trekke seg ut av arbeidsmarkedet.» Utvalget skal levere sin innstilling mars 2022. Jeg vurderer det som hensiktsmessig å avvente utvalgets innstilling på dette punktet, framfor å ha en parallell utredning av folketrygdens aldersgrenser.

Med hilsen

Torbjørn Røe Isaksen